

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Suomen väestökehitys huomioiden pidämme tärkeänä ulkomaisten opiskelijoiden saamista Suomeen sekä opintojen jälkeisen maahan jäämisen mahdollistamista. Pidämme tärkeänä sen tukemista, että opintojen aikaiset olosuhteet ja kokemukset houkuttelevat opiskelijoita jäämään Suomeen työskentelemään tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Pidämme tilauskoulutukseen esitettyjä muutoksia pääsääntöisesti kannatettavina, erityisesti ehdotusta sitoa tilauskoulutuksesta opiskelijalta perittävien maksujen taso lähtömaan elinkustannuksiin.

Emme kannata ehdotusta lukuvuosimaksuvelvollisuuden käyttöönotosta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa erityisesti siitä syystä, että katsomme lukuvuosimaksuvelvollisuuden lisäävän entisestään opiskelijoiden taloudellisia vaikeuksia.

Emme kannata oppivelvollisuuslakiin ehdotettua muutosta, sillä se asettaa lapset keskenään eriarvoiseen asemaan.

Emme kannata esitystä tiedonvaihto-oikeuksien laajentamisesta, sillä katsomme sen toteutuessaan vaarantavan opiskelijoiden ja heidän Suomessa olevien perheenjäsentensä tietoturvan sekä heikentävän opiskelijoiden luottamusta suomalaisiin viranomaisiin.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Pidämme kannatettavana ehdotusta, että tilauskoulutusta voisi jatkossa järjestää myös EU-/ETA-valtioiden kansalaisille.

Emme voi kuitenkaan varauksetta kannattaa ehdotusta, jonka mukaan tilauskoulutukseen osallistuvilta EU-/ETA-maiden kansalaisilta ei voida periä maksuja, sillä tämä asettaa koulutukseen osallistujat keskenään eriarvoiseen asemaan.

Pidämme hyvänä esitystä, että tilauskoulutuksen tilaajaksi ei sovellu yritys, jolle opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Tämä toivottavasti vähentää sen kaltaisen toiminnan esiintymistä, jossa voiton tavoittelemiseksi opiskelijoita on rekrytoitu koulutukseen antamatta heille oikeaa tai riittävää tietoa esimerkiksi koulutuksen sisällöstä, mihin työhön koulutus Suomessa pätevöittää, minkälaiset työllistymismahdollisuudet koulutuksen suorittaneilla on, tai minkälaiset olosuhteet ja hintataso Suomessa on.

Kannatamme myös ehdotusta, että tilauskoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet tulisi määritellä tilauskoulutusta koskevassa sopimuksessa ja että tilauskoulutukseen osallistuvien on oltava tietoisia niistä.

Suhtaudumme varauksella ehdotukseen, että ammatillisen koulutuksen järjestäjillä säilyisi edelleen mahdollisuus käyttää erilaisia koulutusagentteja ja muita vastaavia toimijoita koulutuksensa markkinointiin. Monet esiin tulleista tilauskoulutuksiin liittyvistä ongelmista ovat johtuneet nimenomaan koulutusagenttien toiminnasta. Vaikka tilauskoulutuksen järjestäjänä ei esityksen mukaan voisi jatkossa toimia yritys, jolle opiskelijoiden välittäminen koulutuksiin on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa, näihin koulutuksiin opiskelijoita rekrytoiville koulutusagenteille ja muille toimijoille opiskelijoiden rekrytointi tulee jatkossakin olemaan voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Heidän intresseissään ei siten ole antaa opiskelijoille mitään sellaista tietoa, mikä saattaisi vähentää koulutuksen houkuttelevuutta, mistä syystä heidän antamansa tiedot eivät ole aina vastannut todellisuutta. Tiedostamme kuitenkin vaikeuden säädellä opiskelijoiden lähtömaissa toimivien agenttien ja muiden vastaavien toimijoiden toimintaa.

Pidämme erityisen kannatettavana lakiin lisättäväksi ehdotettua kohtaa, jossa todetaan, että opiskelijalta perittävien maksujen on oltava kohtuullisia opiskelijan lähtömaan elinkustannuksiin nähden. Monet tapaukset, joissa tilauskoulutuksiin osallistuvat opiskelijat perheineen ovat joutuneet suuriin taloudellisiin vaikeuksiin, ovat johtuneet juuri lähtömaan elinkustannuksiin nähden kohtuuttoman suurista maksuista. On hyvä kuitenkin muistaa, että Suomen lainsäädännöllä ei pystytäkään vaikuttamaan kaikkiin ongelmiin, sillä opiskelijoilta voidaan edelleen lähtömaissa periä sellaisia maksuja, joita koulutuksen tilaaja ei ole hyväksynyt tai joista se ei ole tietoinen.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Pidämme kannatettavana esitystä, että tilauskoulutuksen tilaajaksi ei sovellu yritys, jolle opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Tämä toivottavasti vähentää sen kaltaisen toiminnan esiintymistä, jossa voiton tavoittelemiseksi opiskelijoita on rekrytoitu koulutukseen antamatta heille oikeaa tai riittävää tietoa esimerkiksi koulutuksen sisällöstä tai Suomen olosuhteista ja hintatasosta.

Kannatamme myös ehdotusta, että tilauskoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet tulisi määritellä tilauskoulutusta koskevassa sopimuksessa ja että tilauskoulutukseen osallistuvien on oltava tietoisia niistä.

Pidämme erityisen kannatettavana lakiin lisättäväksi ehdotettua kohtaa, jossa todetaan, että opiskelijalta perittävien maksujen on oltava kohtuullisia opiskelijan lähtömaan elinkustannuksiin nähden. Monet tapaukset, joissa tilauskoulutuksiin osallistuvat opiskelijat perheineen ovat joutuneet suuriin taloudellisiin vaikeuksiin, ovat johtuneet juuri lähtömaan elinkustannuksiin nähden

kohtuuttoman suurista maksuista. On hyvä kuitenkin muistaa, että Suomen lainsäädännöllä ei pystytäkään vaikuttamaan kaikkiin ongelmiin, sillä opiskelijoilta voidaan edelleen lähtömaissa periä sellaisia maksuja, joita koulutuksen tilaaja ei ole hyväksynyt tai joista se ei ole tietoinen.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Emme kannata ehdotusta lukuvuosimaksujen käyttöönotosta ammatillisen koulutuksen opinnoissa.

Lukuvuosimaksujen käyttöönottoa perustellaan ehdotuksessa tarpeella vähentää julkisen talouden menoja. Ehdotuksessa todetaan hallituksen päättäneen ammatillisen koulutuksen määrärahan alentamisesta vuodelle 2026 10 miljoonalla eurolla ja vuodesta 2027 eteenpäin 15 miljoonalla eurolla EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksuista saatavan rahoituksen vuoksi. Julkisen talouden paikkaaminen välillisesti ulkomaalaisilta opiskelijoilta kerättävillä lukuvuosimaksuilla ei mielestämme ole oikein.

Koska oppilaitosten rahoitus tulee joka tapauksessa vähenemään, leikkauksia edeltäneen rahoitustason saavuttaminen ja koulutustarjonnan ylläpitäminen tulee jatkossa vaatimaan ulkomaalaisten opiskelijoiden saamista opiskelijoiksi niillekin oppilaitoksille, joissa ei aikaisemmin ole ollut ulkomaalaisia opiskelijoita. EU-/ETA-maiden ulkopuolelta tulevat opiskelijat eivät pääsääntöisesti opiskele erillisillä tutkintolinjoilla, jotka voitaisiin rahoituksen vähetessä lakkauttaa. Kansainvälisiä opiskelijoita opiskelee samoja tutkintoja samoilla linjoilla suomalaisten ja EU-/ETA-maista tulevien opiskelijoiden joukossa, joten rahoituksen leikkaukset tulevat vaikuttamaan kaikkien koulutukseen. Jos ulkomaalaisista opiskelijoista tulee edellytys aiemman tasoisen toiminnan ja koulutustarjonnan ylläpitämiselle, miten voidaan varmistaa se, että opiskelijoita ei rekrytoida epäeettisin keinoin?

Ehdotuksessa otetaan vertailukohdaksi korkea-asteella käyttöönotetut lukuvuosimaksut, joiden seurauksena ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä putosi välittömästi maksujen käyttöönoton jälkeen, mutta kääntyi nopeasti taas kasvuun. Huomioon ei ole kuitenkaan otettu sitä, että opiskelijamäärän kasvu ei ole tapahtunut lukuvuosimaksujen käyttöönoton johdosta tai seurauksena, vaan siihen on vaikuttanut erityisesti oleskelulupakäytäntöön tehdyt muutokset. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien oleskelulupakäytäntöihin ei olla ehdottamassa muutoksia, joten opiskelijat saavat jatkossakin tilapäisen B-tyypin oleskeluluvan.

Korkea-asteen lukuvuosimaksullisuudesta on kertynyt kokemuksia jo useamman vuoden ajalta. Lukuvuosimaksuja merkittävämpi muutos ulkomaalaisten opiskelijoiden osalta on ollut vuonna 2022 voimaan tullut uudistus, jonka jälkeen opiskelija on voinut saada korkea-asteen opintoihin jatkuvan A-tyypin oleskeluluvan heti koko tutkinnon suorittamisen ajaksi. Opiskelijoiden ja heidän mukana Suomeen tulleiden perheenjäsentensä määrän kasvun myötä myös negatiiviset lieveilmiöt ovat kasvaneet samassa suhteessa. Yksi yleisimmistä ongelmista liittyy toimeentuloon. Opiskelijalla tai opiskelijaperheellä on Suomeen tullessaan ensimmäisen vuoden lukuvuosimaksuun sekä toimeentuloon vaadittava summa, mutta ongelmaksi muodostuu usein toisen ja sitä seuraavien vuosien lukuvuosimaksut ja toimeentulo. Opiskelijoiden tullessa pääasiallisesti Etelä- ja Kaakkois-Aasian sekä Afrikan maista, joihin opiskelijoiden rekrytointia erityisesti suunnataan, vaadittavat summat ovat paikalliseen hintatasoon verrattuna tähtitieteellisiä ja vastaavat keskiluokkaisen perheen useiden vuosien palkkatuloja. Työllistymisen vaikeus Suomessa on johtanut siihen, että monilla on vaikeuksia lukuvuosimaksujen maksamisessa ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen. Toimeentulonsa vuoksi monet tinkivät kaikesta, jopa ruoasta. Asumisolosuhteet saattavat olla surkeat ja toimeentulon vuoksi tartutaan hyväksikäytölle altistaviin tai sisältäviin työsuhteisiin ja asumisratkaisuihin.

Kun Suomessa opiskeluun on jo panostettu merkittäviä summia, mikä on monesti vaatinut esimerkiksi perheen ja mahdollisesti koko suvun kaiken omaisuuden myymistä sekä lisäksi suurien lainojen ottamista, kynnys opintojen keskeyttämiseen ja kotimaahan palaamiseen ilman tutkinnon valmistumista on erityisen korkea. Myös tämä altistaa ulkomaalaiset opiskelijat hyväksikäytölle ja väärinkäytöksille. Ongelmat eivät kosketa pelkästään opiskelijoita itseään, vaan myös mahdollisesti mukana tulleita puolisoita ja lapsia. Opiskelijat selviäisivät pääasiassa omista ja mahdollisesti mukana tulleen perheen elinkustannuksista, mutta lukuvuosimaksut ovat osoittautuneet monille ylitsepääsemättömiksi.

Lukuvuosimaksujen käyttöönottamisen seurauksena voidaan olettaa samojen ongelmien lisääntyvän myös ammatillisessa koulutuksessa.

Lukuvuosimaksujen tulisi ehdotuksen mukaan perustua koulutuksen järjestämisestä keskimäärin aiheutuviin kustannuksiin ja Opetushallitus tuottaisi jatkossa vuosittain kustannuslaskennan tueksi tietoa eri koulutusalojen keskimääräisistä kustannuksista. Kiinteän tutkintokohtaisen maksun sijaan vuosittain muuttuvat lukuvuosimaksut tulisivat merkittävästi hankaloittamaan opiskelijan mahdollisuuksia suunnitella opintojaan, arvioida koko tutkintoon tarvittavaa summaa sekä vertailla eri koulutusjärjestäjien hintoja.

Lakiehdotuksessa mainitaan tilauskoulutusten järjestäjien saattaneen periä opiskelijoilta näiden lähtömaiden tulotasoon nähden hyvin korkeita maksuja, mikä on osaltaan lisännyt opiskelijoiden riskiä altistua hyväksikäytölle tai joutua ihmiskaupan uhriksi. Vastaava tilanne tulee lukuvuosimaksujen käyttöönoton seurauksena koskemaan ammatilliseen koulutukseen tulevia ulkomaalaisia opiskelijoita, sillä hyvin todennäköisesti lukuvuosimaksut tulevat yhtä lailla olemaan erittäin korkeita opiskelijoiden lähtömaiden tulotasoon nähden, kuten tilanne on jo nyt korkea-asteen lukuvuosimaksujen kohdalla. Ongelmien esiintuominen tulee oletettavasti kuitenkin vain vähenemään, kun samanaikaisesti ehdotetaan oppilaitoksille velvollisuutta ilmoittaa Migrille oleskeluluvan ehtojen jälkivalvontaa varten esiin tulleet opiskelijan mahdolliset taloudelliset ongelmat, jolloin vaarana on oleskeluluvan peruuttaminen.

Lukuvuosimaksuvelvollisuuden esitetään perustuvan henkilön ensimmäisen oleskeluluvan tyyppiin, jolloin lukukausimaksuvelvollisuus säilyisi myös tilanteissa, joissa opiskelijan oleskeluluvalla maahan tullut siirtyy myöhemmin esimerkiksi työntekijän oleskeluluvalle. Lukuvuosimaksuvelvollisuuden ehdotetaan päättyväksi vasta opiskelijan oleskeluluvalla maahan tulleen henkilön saadessa pysyvän oleskeluluvan. Ehdotuksessa arvioidaan sellaisia tilanteita tulevan vastaan harvoin, joissa opiskelija palaa myöhemmin uudelleen opiskelemaan työskenneltyään ensimmäisen tutkinnon suorittamisen jälkeen, sillä ehdotuksen mukaan tällaisissa tilanteissa ehtisi kertyä tarpeeksi pitkä asumisaika pysyvän oleskeluluvan saamiseksi. Huomioon ei ole otettu samanaikaisesti valmisteilla olevia muutoksia pysyvän oleskeluluvan saamiselle, jotka toteutuessaan tulevat pidentämään vaadittua asumisaikaa sekä lisäämään vaatimuksia katkeamattomasta työhistoriasta sekä suomen kielen taidosta. Oletettavaa on siis, että pysyvään oleskelulupaan ehdotetut muutokset tulevat toteutuessaan merkittävästi lisäämään tilanteita, joissa henkilö oleskelee maassa hyvinkin pitkiä aikoja määräaikaisilla oleskeluluvilla saamatta pysyvää oleskelulupaa, jolloin hän pysyisi myös lukuvuosimaksuvelvollisena. On kohtuutonta vaatia Suomeen muuttanutta henkilöä maksamaan lukuvuosimaksuja useammasta tutkinnosta. Opiskelija on saattanut ensimmäisen tutkinnon valmistumisen jälkeen työskennellä ja maksaa veroja useita vuosia, ja hakeutua uudelleen opiskelemaan ammattitaitonsa kehittämiseksi tai täydentämiseksi vastatakseen paremmin työnantajien tarpeisiin.

Vaikeuksiin ajautuneet ulkomaalaiset opiskelijat ovat tähän astikin hakeneet hyvin vähän apua tai tukea julkisen sektorin toimijoilta tai viranomaisilta, sillä he pelkäävät oleskelulupansa menettämistä. Apua haetaan pääsääntöisesti seurakunnilta ja kolmannen sektorin toimijoilta. Kolmas sektori joutuu siis jo nyt hoitamaan lisääntyneen ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytoinnin seurauksena kasvaneita ongelmia ja lieveilmiöitä.

Vaikka ammatilliseen koulutukseen tulevien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrät ovat olleet vielä pieniä, ennakoidaan määrän kasvavan tulevaisuudessa, jolloin myös ongelmat tulevat kasvamaan vastaavissa määrin.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Emme kannata ehdotusta lukuvuosimaksujen käyttöönotosta lukiokoulutuksessa.

Lukuvuosimaksujen käyttöönottoa perustellaan ehdotuksessa valtiontalouden tasapainottamiseen liittyvillä tavoitteilla. Hallitus on päättänyt julkisen talouden suunnitelmassaan lukuvuosimaksujen käyttöönoton vuoksi lukiokoulutuksen rahoituksen vähentämisestä 2 miljoonalla eurolla vuodelle 2026 ja vuodesta 2027 eteenpäin 3 miljoonalla eurolla. Säästettävä summa on marginaalisen pieni lukiokoulutuksen valtionrahoituksen kokonaissummaan suhteutettuna ja erityisesti valtion kokonaisbudjettiin verrattuna. Lukiokoulutukseen tulevat ulkomaalaiset opiskelijat ovat pääasiassa alaikäisiä, jotka saapuvat Suomeen matalamman tulotason maista, ja heiltä perittävät lukuvuosimaksut valtiontalouden tasapainottamiseksi eivät ole mielestämme oikein.

Ehdotuksen mukaan lukuvuosimaksun suuruus perustuisi valtioneuvoston vuosittain säätämään keskimääräiseen yksikköhintaan, joten lukuvuosimaksu tulisi oletettavasti olemaan 8000 - 9000 euroa vuodessa. Lukuvuosimaksun lisäksi ulkomailta Suomeen saapuvan opiskelijan on vastattava itse täysimääräisesti elinkustannuksistaan, minkä varmistamiseksi Maahanmuuttovirasto vaatii, että opiskelijalla on käytössään 800 euroa opiskelukuukautta varten, eli 9600 euroa vuodeksi. Tähän esitetään nyt lisättäväksi lukuvuosimaksuihin vaadittavaa summaa. Lisäksi monet ovat jo ennen Suomeen tuloaan osallistuneet kotimaassaan maksullisiin kieli- ja kulttuurikoulutuksiin, kuten ehdotuksessakin todetaan. Lukiokoulutuksen saaminen tulisi siis maksamaan opiskelijalle ja hänen perheelleen useita kymmeniä tuhansia euroja. Opiskelijat tulevat pääsääntöisesti hyvin matalan tulotason maista, joten tämän tasoiset summat ovat valtava taloudellinen panostus perheiltä. Lisäksi summan vuosittainen kasvu hankaloittaisi merkittävästi opiskelijoiden mahdollisuuksia suunnitella ja ennakoida koko koulutukseen kuluva summaa.

Ehdotuksessa kerrotaan opetus- ja kulttuuriministeriön tietoon tulleen tapauksia, joissa alaikäisten opiskelijoiden perheet ovat maksaneet välikäsille merkittäviä summia, jopa 25 000 euroa, päästäkseen Suomeen opiskelemaan lukiokoulutuksessa. Ehdotuksessa ei kerrota, miten lukuvuosimaksujen käyttöönotto poistaisi tai vähentäisi välikäsille maksettavaa summaa. Oletettavaa on, että lukuvuosimaksut tulisivat perheille maksettavaksi näiden välikäsille maksettujen summien lisäksi.

Suomeen vuosittain lukiokoulutukseen tulleiden opiskelijoiden määrä on ollut erittäin pieni. Ehdotuksessa esitetyn Maahanmuuttoviraston tilaston mukaan ensimmäisiä oleskelulupia ylioppilastutkinnon suorittamiseen on myönnetty vuosina 2022 – 2024 noin 200 – 300 vuodessa. Samaan aikaan lukiokoulutuksessa on ollut kaikkiaan noin 110 000 opiskelijaa. Muutaman sadan ulkomaalaisen opiskelijan lukio-opinnot eivät ole merkittävä rasite valtion taloudelle, mutta he voivat olla pienille lukioille elinehto Suomen väestökehitys ja ikäluokkien pieneminen huomioiden.

Tämä saattaa kuitenkin johtaa joidenkin lukiodien kohdalla tilanteeseen, jossa uusia opiskelijoita on saatava vuosittain ulkomailta, jotta lukion toimintaa pystytään ylläpitämään.

Kuten ehdotuksessakin todetaan, lukiokoulutukseen Suomeen tulevat opiskelijat ovat pääasiassa alaikäisiä ja he saapuvat maahan ilman vanhempia tai huoltajaa. Ministeriöidenkin tietoon on jo tullut tilanteita, joissa on jouduttu turvautumaan sosiaalihuollollisiin tai lastensuojelullisiin toimenpiteisiin. Alaikäisillä, ilman huoltajia Suomeen tulleilla opiskelijoilla on kohonnut riskiä joutua hyväksikäytetyksi riippuvaisen asemansa vuoksi. Lukuvuosimaksujen lisätessä taloudellista taakkaa entisestään myös riskin joutua hyväksikäytetyksi voi olettaa kasvavan.

Samoin kuin korkea-asteelle opiskelemaan tulevilla, myös lukiokoulutukseen tulevilla toimeentulo on yksi suurimmista huolta aiheuttavista asioista. Jo pelkästään omiin elinkustannuksiin vaadittava summa on suuri lähtömaan elinkustannuksiin verrattuna, ja taloudellinen taakka kasvaa huomattavasti, jos tähän lisätään lukuvuosimaksuvelvollisuus. Kun Suomessa opiskeluun on jo ennen maahan saapumista panostettu merkittäviä summia, mikä on vaatinut esimerkiksi perheen ja mahdollisesti koko suvun kaiken omaisuuden myymistä sekä lisäksi suurien lainojen ottamista, kynnys opintojen keskeyttämiseen ja kotimaahan palaamiseen ilman tutkinnon valmistumista on erityisen korkea. Myös tämä altistaa ulkomaalaiset opiskelijat hyväksikäytölle ja väärinkäytöksille.

Lukuvuosimaksuvelvollisten korkea-asteella opiskelevien kohdalla tulee usein vastaan tilanteita, joissa kotimaassa on saatu kerättyä varat ensimmäisen opiskeluvuoden elinkustannuksiin ja lukuvuosimaksuihin, ja suunnitelmassa on ollut, että jatkoa varten vaadittavat varat pystytään ansaitsemaan työskentelemällä Suomessa. Lukuvuosimaksuvelvollisuuden laajentaminen lukiokoulutukseen tulee laajentamaan samaa ilmiötä myös alaikäisten lukio-opiskelijoiden keskuuteen. Suomessa alaikäisten työllistyminen on kuitenkin huomattavasti vaikeampaa ja harvinaisempaa kuin opiskelijoiden lähtömaissa. Todennäköistä tulee olemaan se, että oleskelulupaa varten vuosittain vaadittua 9600 euroa ei tulla käyttämään elinkustannuksiin, vaan siitä yritetään säästää mahdollisimman suuri osuus seuraavan vuoden lukuvuosimaksuihin. Tämä tulee johtamaan nyt jo aikuisten korkea-asteen opiskelijoiden kohdalla nähdyllä tavalla siihen, että opiskelijat tinkivät kaikesta, mukaan lukien ruoka- ja asumiskuluista. Opiskelijat ovat myös riskissä ajautua hyväksikäyttöä sisältävään työsuhteeseen. Näemme jo nyt näitä ongelmia aikuisten Suomeen tulleiden, toimeentulonsa kanssa kamppailevien opiskelijoiden keskuudessa, ja on todellisena vaarana, että tulemme näkemään näitä ongelmia myös alaikäisten lukio-opiskelijoiden kohdalla lukuvuosimaksujen entisestään lisätessä taloudellista taakkaa.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

Ei lausuttavaa.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

Emme kannata oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta, sillä se asettaa Suomessa asuvat lapset keskenään eriarvoiseen asemaan.

Ehdotuksen mukaan jatkossa Suomeen opiskelutarkoituksessa tulevat EU-/ETA-alueen ulkopuolelta tulevat opiskelijat olisivat lukuvuosimaksuvelvollisia iästä riippumatta, mutta lukuvuosimaksuvelvollisuus ei koskisi niitä alaikäisiä, jotka tulevat maahan esimerkiksi perhesiteen perusteella. Tämä asettaa lapset keskenään eriarvoiseen asemaan. Perheensä mukana tulevat lapset eivät olisi lukuvuosimaksuvelvollisia, kun taas yksin opiskelemaan tulevat lapset, jotka ovat jo muutenkin haavoittuvammassa asemassa, joutuisivat maksamaan lukuvuosimaksuja sen lisäksi, että joutuvat jo vastaamaan itse elinkustannuksistaan ja toimeentulostaan.

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Emme kannata esitystä tiedonvaihto-oikeuksien laajentamista.

Ehdotuksessa esitetään koulutuksen järjestäjille aikaisempaa laajempaa oikeutta saada tietoa muun muassa opiskelijoiden oleskeluluvista, oleskelulupaprosessin tilanteesta sekä oleskeluhistoriasta. Lisäksi ehdotuksessa esitetään laajennettavaksi oppilaitosten oikeutta välittää tietoja Maahanmuuttovirastolle.

Lukuvuosimaksuja koskien ehdotetaan maksuja perittäväksi ”opiskelijalta, jonka ensimmäinen oleskelulupa on myönnetty opiskelun perusteella sekä opiskelijalta, joka oleskelee Suomessa perhesiteeseen perustuvalla jatkuvalla oleskeluluvalla tilanteessa, jossa perheenkokoaja oleskelee Suomessa opiskeluun perustuvalla oleskeluluvalla tai perheenkokoaja oleskelee Suomessa jatkuvalla oleskeluluvalla, mutta hänen oleskelulupansa on myönnetty ensimmäisen kerran opiskelun perusteella.” Käytännössä tämä tulee vaatimaan oppilaitoksilta jokaisen ulkomaalaisen opiskelijan oleskeluhistorian selvittämisen sekä perheenjäsenen oleskeluluvalla olevan opiskelijan kohdalla myös perheenkokoajan oleskeluhistorian selvittämisen, sillä ei ole mahdollista muuten selvittää, millä perusteella opiskelijan oma tai perheenkokoajan ensimmäinen oleskelulupa on myönnetty. Vaikka opiskelijan oma tai hänen perheenkokoajansa ensimmäinen oleskelulupa olisi myönnetty jollain muulla kuin opiskelun perusteella, se ei selviä muuten kuin koko oleskeluhistorian selvittämällä. Tämä tulee lisäämään oppilaitosten työtä merkittävästi, mutta myös heikentämään sekä opiskelijan että hänen mahdollisen perheenkokoajan yksityisyyden suojaa oppilaitosten saadessa huomattavan paljon tietoa opiskelijan omasta historiasta, mutta myös perheenjäsenen oleskeluluvalla oleskelevien perheenkokoajan oleskeluhistoriasta.

Ehdotus tulee käytännössä vaatimaan myös jokaisen kansainvälistä suojelua saavan koko oleskeluhistorian selvittämistä, sillä ilman oleskeluhistorian selvittämistä ei voida tietää, onko henkilön oma tai hänen perheenkokoajansa ensimmäinen oleskelulupa myönnetty opiskelun perusteella. Tämä esimerkki ei edes ole pelkästään teoreettinen, sillä tälläkin hetkellä Suomessa oleskelee kansainvälistä suojelua saaneita henkilöitä, joiden ensimmäinen oleskelulupa on myönnetty opiskeluun, esimerkiksi ukrainalaisia ja afgaaneja, eikä voida poissulkea mahdollisuutta, että tulevien konfliktien seurauksena syntyy vastaavia tilanteita.

On kyseenalaista, miksi oppilaitosten tulisi saada tietoonsa näin laajasti tietoa opiskelijan historiasta, mutta myös perheenkokoajasta tilanteissa, joissa perheenkokoaja itse ei edes ole oppilaitoksen opiskelija.

Vaikka ehdotetuissa lakimuutoksissa puhutaan oppilaitosten laajennettavasta oikeudesta antaa tietoja Maahanmuuttovirastolle, itse ehdotuksen tekstin sävy on velvoittavampi: esityksen tavoitteeksi kerrotaan, että koulutuksen järjestäjille tulee velvollisuus ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle epäilyistä väärinkäytöksistä.

Oppilaitoksilta Maahanmuuttovirastolle luovutettaviksi tiedoiksi esitetään ehdotuksessa tietoja, jotka voivat johtaa oleskeluoikeutta koskevan asiakirjan myöntämättä jättämistä, peruuttamista tai raukeamista koskevaan harkintaan. Maahanmuuttovirastolla on jo mahdollisuus tehdä oleskelulupien ehtojen täyttymisen osalta jälkivalvontaa ja pyytää näitä tietoja oppilaitoksilta. On tarpeetonta lisätä oppilaitosten työmäärää vaatimalla niitä raportoimaan kankean turvasähköpostin kautta kaikista tietoonsa tulleista mahdollisista opiskelijan oleskelulupaan vaikuttavista seikoista. Lisäksi ehdotuksen esityksen mukaan pelkkä epäily väärinkäytöksistä riittää ilman varmuutta siitä, onko väärinkäytöksiä tosiasiallisesti tapahtunut. Tämä lisää myös Maahanmuuttoviraston työtä sen

joutuessa selvittämään asiaa opiskelijalta, ja opiskelijalle tieto selvityksestä ja mahdollisesta oleskeluluvan peruuttamisesta aiheuttaa runsaasti ylimääräistä stressiä ja huolta.

Tieto siitä, että oppilaitos välittää epäilyjään ja tietojaan opiskelijasta ja hänen tilanteestaan Maahanmuuttovirastolle heikentää opiskelijoiden luottamusta koulutuksen järjestäjään sekä vähentää heidän halukkuuttaan tuoda esiin huoliaan tai ongelmiaan oppilaitoksen henkilökunnalle. Ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, että opiskelija ei esimerkiksi uskalla hakea apua terveydellisiin ongelmiin pelätessään sen johtavan oleskeluluvan peruuttamiseen. Ehdotuksessa esitetään esimerkkinä tilanne, jossa opiskelija ei pysty maksamaan lukuvuosimaksuja, ja josta tulisi tehdä päätelmä, että opiskelijan toimeentulo ei ole oleskeluluvan kannalta riittävällä tasolla. On kuitenkin huomioitava, että oleskeluluvan vaatima turvattu toimeentulo (9600 € / vuosi) ei sisällä lukuvuosimaksua (korkea-asteella yleisesti noin 10 000 € / vuosi). On myös parempi, että opiskelijat hakevat apua mahdollisiin terveydellisiin, taloudellisiin tai muihin ongelmiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tämä tulee väistämättä kuitenkin vähenemään, jos opiskelijat joutuvat pelkäämään kaikkien vaikeuksista viittaavien tietojen päätyvän Maahanmuuttovirastolle, ja tulee johtamaan siihen, että apua haetaan vasta tilanteen kriisiytyttyä vakavasti. Tämä ei ole inhimillisesti kestävää tai järkevää.

Ehdotetuissa tiedonsaantioikeutta koskevista pykälissä on mainittu koulutuksen järjestäjien oikeudesta antaa Maahanmuuttovirastolle tietoja koskien maahantulon ja maassa oleskelun ehtoihin liittyviä väärinkäytösepäilyjä myös opiskelijan ulkomaalaislaissa tarkoitettusta perheenkokoajasta. Pidämme hyvin arveluttavana sitä, että oppilaitoksista alettaisiin antaa Maahanmuuttovirastolle tietoja myös opiskelijoiden perheenkokoajista, jotka eivät opiskele kyseisessä oppilaitoksessa tai joiden ainoa yhteys oppilaitokseen on siellä opiskeleva perheenjäsen.

Laakso Timo
Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä

Iljanka Minna
Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä - Tuomiorovastin ja yhteisen
kirkkoneuvoston puheenjohtajan päätös 5.8.2025, 22/2025